

פרשת ויצא תשפ"א

גליון 225

נא לשמור על
קדושת הגליון

נא לא לעיין בו בשעת
התפילה וקריאת התורה

בס"ד

בית שלמה

פרפראות בדרך מוסר על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמת

מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא
מו"ר אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה דב
הרה"ק יעקב דוב ב"ר ישראל יצחק
רבי שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי
הרה"ק רבי אשר אנשיל הלוי ב"ר
שמואל
הרה"ק רבי ברוך בער ב"ר שמואל דוד
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא ב"ר
יששכר דוב
הרה"ק רבי אהרן ב"ר קלונימוס קלמן
רבי משה ב"ר יצחק
הרה"ק רבי אהרן ב"ר מרדכי
הרה"ק רבי דוד ב"ר שמואל
הרה"ק רבי דובער ב"ר שניאור זלמן
הרה"ק רבי משה ב"ר פינחס מקארין
הרה"ק רבי פינחס מנחם אלעזר ב"ר
בנימין אליעזר
הגה"צ רבי איסר זלמן ב"ר ברוך פרץ

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל- MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

רמז לגאולה בפרשה

נכתב בגמרא ע"ז (ה', ע"א) "דאמר מר: ארבעה חשובים כמתים, אלו הן: עני, סומא, ומצורע, ומי שאין לו בנים"
ניתן לראות כי רש"י בפירושו על הפרשה כותב על שלושה מתוך הארבעה הנחשבים כמתים. על לקיחת הכסף מיעקב ע"י אליפו מפרש רש"י שהעני חשוב כמת על בקשת רחל לילדים מפרש רש"י שמי שאין לו בנים חשוב כמת ועל מה שנאמר למה ייחד הקב"ה את שמו על יצחק בעודו בחיים מפרש רש"י לפי שכזה עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת ונשאלת השאלה האם מקרה הוא שדווקא הוא שלושה מתוך ארבעת החשובים כמת מזוכרים בפרשה ואילו הרביעי לא מוזכר וניתן לתרץ בס"ד עפ"י מה שנאמר בעמוס "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל מַכְרֵם בַּפֶּסֶף צִדִּיק וְאֲבִיּוֹן בְּעִבּוֹר נְעֻלָּים" (עמוס ב', ו') היינו שלושה פשעים נרמזו הם בפרשה ואילו על הרביעי לא אשיבנה היינו שהרביעי אינו מוזכר לפי שהשלושה באים לרמז על שלושת העבירות שגרמו לחורבן בית ראשון שהם ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים. ע"ז נרמז בעני שאין לו כסף ובוטח הוא בנדיבים רמז לע"ז גילוי עריות נרמז בסומא החשוב למת לפי שבטל ממנו יצה"ר לעריות כמו שכתוב העיניים רואות הלב חומד וכלי המעשה גומרים שפיכות דמים נרמז במי שאין לו בנים עפ"י הגמרא ביבמות כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה הרי זה שופך דמים (ס"ג ע"ב)

"הָאֲרָץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עִלֶּיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעָךְ" (כ"ג, י"ג)

רש"י מפרש כי קיפל את א"י שתהיה נוחה להיכבש לבניו בארבע אמות והרי מצינו במידת המקוה כי גודלו של מקוה צריך להיות שלוש אמות על אמה שזה גודלו של אדם בינוני? אלא ניתן לתרץ לענ"ד בס"ד שהאדם נמצא בארצות ובירידה הוא צריך ארבע אמות כי הוא לא מסתפק רק במקום שלו אלא רוצה להגיע גם לתחום חברו וידוע ארבע אמות של אדם קונות לו כיוון שיכול לפרוש ידיו לצדדים וזה מורה על גאווה וגדלות אולם כאשר בא להיטהר במקוה כבר מתחיל האדם להצטמצם ולקבל קצת ענווה ומספיק לו רק שלוש אמות ומה יעשה אדם כדי להגיע למדרגה זו יהפוך את ארבע האמות לארבע אמות של הלכה כי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה וע"י כך יזכה לכבוש את הארצות כמו שנאמר על כיבוש הארץ ה' ילחם לכם ואתם תחרישון

"וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קַלּוֹ וַיִּבָּךְ" (כ"ט, י"א)

ובס"ד התירוץ הוא שיעקב אבינו רואה שרחל אינה נקברת עימו כיוון שיש צורך לקבורה בבית לחם כדי שכאשר בני ייצאו לגלות הם יעברו דרך בית לחם ויתפללו שם על ציונה של רחל אימנו כמו שמביא רש"י (מ"ה, ז) "דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבווראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקדוש ברוך הוא משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעלתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם" ועל זה בוכה יעקב אע"ה על יציאת בניו לגלות וכל זה אמור על חורבן הבית הראשון והפירוש השני מדבר על חורבן הבית השני שנעשה ע"י בני אדום ויעקב אע"ה קובע כלל שיעזור לעם ישראל בעתיד באומרו שהעני חשוב כמת לפי שאם יבואו בני אדום ויגידו הרי אנו באים לקיים גזירת הקב"ה

רש"י - ויבך. לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר לפי שבא בידיים ריקניות, אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידי נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שדרך אליפו בן עשו במצות אביו אחריו להרגו והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק משך ידו. אמר לו מה אעשה לצווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת ונשאלות כמה שאלות הראשונה מה כל כך כאב ליעקב על שרחל אינה נקברת יחד איתו הרי מצינו שיעקב עבר כל כך הרבה ייסורים ולא מצינו שבכה על כך. שאלה שניה מדוע רש"י הקדוש לא מסתפק בפירוש הראשון ומוסיף הוא גם פירוש שני. שאלה שלישית מה הקשר בין הפירוש הראשון לשני ומה הקשר בין סיפור המפגש עם אליפו לבין הויבך של יעקב שהרי על מילה זו מופיע הפירוש הנ"ל

שאמר ומה אעשה לציווי אבא עונה לו יעקב קח את כל הרכוש והעני חשוב כמת ועל זה בכה יעקב על חורבן בית ראשון ועל חורבן בית שני ולכן יעקב לקח מאליהו את האות וא"ו כנודע כדי שיבוא ויבשר את בני" את בשורת הגאולה שתבוא במהרה בימינו אמן

שגור ח"ו בליה על שונאיהם של ישראל כיצד יכולים אנו לא לבצע את שליחותו על כן יאמרו להם בני ישראל הקב"ה יכול להפיל חמתו על העצים ועל האבנים ולכלות את כל הרכוש ונהפוך לעניים והרי העני חשוב כמת ובכך גם תתקיים הגזרה וזהו הרמז בסיפור עם אליפז שגם הוא מבני אדם

"וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֶרֶם הַקְּטָנָה" כ"ט, י"ח)

רש"י - אעבדך שבע שנים. הם ימים אחדים שאמרה לו אמו (לעיל כז מד) וישבת עמו ימים אחדים. ותדע שכן הוא, שהרי כתיב (להלן פסוק ב) ויהיו בעיניו כימים אחדים

רבקה אומרת ליעקב "וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ יָמִים אָחָדִים עַד אֲשֶׁר תִּשָּׁבֵת חַמַּת אָחִיךָ" (כ"ז, מ"ד) וניתן לראות רמז לכוננת רבקה שיעקב ילך לחרן לשאת את רחל שכן המילים ימ"ם אחדים ע"ד עם הכולל עולה למניין רח"ל וזהו מה שחשב יעקב בתחילה לעשות לשבת בחרן עד אשר ישא את רחל לאשה ואחר ישוב הוא לארץ ישראל כפי שצויה אותו אמו

משנת הצדיק הרה"ק רבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק י"ז כסליו (שלישי)

רבי יוסף יוזל נולד בעיר פלונגיאן, לרבה של העיירה ר' שלמה זלמן הורוביץ. בנערותו גילה כישרונות מיוחדים. התחנך בגיל 18 עם בת עיררת שוויקשנה, אך בין אירוסיו לנישואיו נפטר חותנו, ור' יוסף יוזל נאלץ לקחת את פרנסתו כל משפחתו על שכמו.

הוא התחיל להתעסק במסחר והיה נוסע לרגל עיסוקיו לעיר קליפדה שם פגש את ר' ישראל סלנטר שהיה לרבו. רבי יוסף יוזל עזב את כל עיסוקיו והתמסר כולו ללימוד המוסר בהדרכת רבו החדש. הוא הצטרף לכולל שהקים בעיר קובנה, ולמד שם כל זמנו ללא הפסקה. כמו כן היה תלמידו של רבי אברהם שיעקר והביא תורות רבות בשמו.

בשנת 1896 החליט שכדי להשפיע באמת על בני דורו יש לפתוח ישיבה, שתהיה מרכז רוחני לכל פעילותו להפצת המוסר והשכלה יהודית לבני העם. מיקום הישיבה נבחר בעיר נובהרדוק, ועל שמה הישיבה נקראה ישיבת נובהרדוק, כמו כן שיטתו החינוכית של ר' יוסף יוזל נשאה שם זה. בנוסף פעל לייסוד ישיבות ובתי מדרש דומים בערים עם אוכלוסייה יהודית גדולה במטרה להוות מרכז רוחני ליהודי כל ערי האזור. כך נוסדו בתי מדרש בערים ברדיצ'ב, באלטה, אודסה, מיקולאייב, חרסון ומוהיליב-פודילסקי. בשיאה מנתה רשת הישיבות של ישיבת נובהרדוק כ-4000 תלמידים.

מספרים על הסבא מנובהרדוק כי פעם עמד בתור ליד קופת הכרטיסים לרכבת והמתין לתורו אחריו עמד יהודי ששאל את רבי יוסף יוזל לאן פניו מועדות אני צריך לנסוע ברכבת רק שאין לי כסף לקנות כרטיס נסיעה השיב הסבא ברוגע, היהודי החמום שלף את ארנקו והוציא מתוכו סכום כסף ומסרו לסבא על מנת שיקנה בו כרטיס לרכבת. אחר שאל בתדהמה את הסבא אם אין לכבוד הרב כסף לקנות כרטיס נסיעה מדוע עמד הרב בתור לקניית הכרטיסים, השיב לו הסבא עשיתי השתדלות לנסוע ברכבת והיא לעמוד בתור לקניית הכרטיסים ההשתדלות הצליחה ברוך ה' והקב"ה שלח אותך בתור שליח טוב למלא את צרכי

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל ר' דונש היה אחד הגבירים הגדולים ברוסיה, בעל צדקה גדול וגם איש חכם. הוא לקח לבנותיו חתנים מעולים ודגולים, ואחד מהם היה רבי יוסף לייב מטלז. לעת זקנתו אף עלה לארץ ישראל ונפטר בה. סיפרו על ר' דונש שכאשר היה בא אליו הסבא מנובהרדוק, היה פותח לפניו את קופת הכסף שלו, ואומר לו קח ככול שתחפוץ פעם אחת בא רב גדול לר' דונש, וביקש ממנו סכום כסף לעניין חשוב, ר' דונש כמוזן נתן את תרומתו, אלא שהסכום שנתן לא סיפק את הרב, והוא לא היה מרוצה, אמר איפוא לר' דונש "סלח לי ואל נא תבעס עלי, אך ברצוני לשאול אותך שאלה - ראשי אתה לשאול כרצונך, השיב הגביר. אמור לי, שאל הרב, "מדוע כאשר הסבא מנובהרדוק בא אליך לבקש צדקה, נתן אתה לו סכומים הגונים ואילו לי, נתן אתה סכום יפה, אבל דל ביחס לצרכי, אינני יודע אם אני קטן ממנו או לא, אבל בודאי שאיני בטלן יושב קרנות, באתי אליך בעינין חשוב מאוד, מה ראית להעדיפו על פני. חיך ר' דונש והשיב ובכן אסביר לך, אמר ר' דונש, לפי התנהגותך אצלי בבית, אני משער כיצד התנהגת בביתך בטרם באך אלי. לבשת בגדי שבת, שאלת את הרבנית אם אתה נראה בסדר, הרי הולכים לגביר ר' דונש ולא דבר פשוט הוא, ר' דונש הוא ר' דונש. וכאשר הגעת הנה, נקשת בדלת בעדינות רבה, חששת להקיש בחוזקה, כדי שלא יראה הדבר כחוצפה. וכאשר פתחתי לפניך את הדלת, לא התיישבת, עד שהתיישבתי אני מתוך דרך ארץ ויראת כבוד כלפי. אמור נא לי, לשם מה כל חדרת הכבוד הזה וכי מי אני ומה אני אלא מה, יש לי כסף אמור מעתה, אם כסף הוא דבר כה חשוב, רוצה אני להחזיקו אצלי. אבל כשהסבא מנובהרדוק בא אלי, אני פותח לו את הדלת, הוא נכנס ומתיישב, ומתחיל לדבר אלי בניגון 'דונש'ל, דונש'ל, מה יהיה איתך הרי חוץ מכסף אין בידך מאומה ומכך אני מבין שכסף זה הכל. הוא יושב ומוכיח אותי, ואינו חושש לומר לי מילים כדרבנות, לכן אני פותח לפניו את הקופה ואומר לו, קח ככל הדרוש לך

דובב שפתי ישנים - ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

בית יצחק - הרה"ק רבי יצחק ב"ר ניסן ריטבורד זצוק"ל זי"ע

"וַיֵּתֵר רַחֵל פִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶה רַחֵל בְּאֶחָתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הִבָּה לִּי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי" (ל', א')

דאיתא במדרש מובא ברש"י ז"ל ראש סדר נח שעיקר תולדותיהם של צדיקים הם מצות ומעשים טובים ע"ש, לזאת כאשר שמע יעקב אבינו מרחל שאמרה הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, דמשמע שממצות ומעשים טובים אינה מחזקת, רק העיקר אצלה הבנים מודקאמרה ואם אין מתה אנכי כעס עליה מאד ואמר לה התחת אלוקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן רמז לה דלא מנע ממך רק פרי בטן אבל פרי מצות ומעשים טובים הרי יש לך ומדוע אמרת ואם אין מתה אנכי דמצות ומעשים טובים אינן חשובין בעיניך כלל והלא הם עיקר תולדותיהם של צדיקים כנ"ל

וצריכין להבין למה חרה ליעקב כל כך, מה עשתה, דבקשה ממנו שיתפלל עליה, שתהיה לה בנים ממנו, כדפי' רש"י ז"ל, שאמרה לו וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה ע"ש, ואי"כ מה חרי האף הגדול הזה ובאמת מצינו במדרש (פ ע"א) שהקפיד הקב"ה עליו על זה דאמר לו הקב"ה וכי כך עונים את המעיקות ע"ש אך צריכין להבין דעת יעקב בזה, למה נתלהב עליה כל כך איזה מעשה רע ראה ממנה בזה (ועיין בפ"י רמב"ן מה שכתב בזה) עוד צריכין להבין מדוע אמר יעקב אשר מנע ממך פרי בטן היה לו לומר אשר מנע ממך בנים, כאשר אמרה היא, הבה לי בנים, מדוע פרט ואמר פרי בטן, ושמעתי בשם הרב ה"ג הדרשן וכו' מו"ה ר' אשר נ"י מו"צ בשניפישאק שאמר כן,

סגולה לפרנסה - בטחון בה'

"וַיִּדְרֶה יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדֶרֶךְ הַיָּדָה אֲשֶׁר

עוד יאמר כי יש לשים לב שיעקב משתמש בשם אלוקים ולא בשם הוי-ה כמו שידוע שבברכות התורה אנו אומרים ברכו את ה' המבורך שהוא שם החסד ואילו בזימון אנו אומרים ברוך אלקינו המורה על מידת הדין ועל כך אומרים המפרשים כי את התורה הקב"ה נתן בתורת חסד אך את מזונותינו הקב"ה חייב לתת בדין שהרי הוא זה שברא אותנו ולכן גם יעקב בבקשו על צורך בסיסי לאדם שהוא הלחם והבגדים משתמש יעקב בשם אלקים המורה על מידת הדין כאמור

וכן בדרך צחות רב שיש לו את כל צרכו בלי צורך להסתמך על הציבור יש לו יותר יכולת לומר את האמת בלי לפחד מפני הציבור שתומך בו כלכלית ואז ה' הוא האלקים שלו ולא ח"ו בני האדם

ונשאלת השאלה מדוע משתמש יעקב בשם אלוקים כאשר מבקש הוא מאת השי"ת שיעזרהו בדרך אשר הוא הולך בה וניתן לתרץ כי הדברים באים לרמוז על היום שבו האדם הולך בדרך כל בשר לחיי העולם הבא אזי אם יקיים תורה ומצוות כאשר יגיע יום הפטירה ויצטרך לעמוד בדין יצא זכאי ולכן נכתב שם אלקים המורה על מידת הדין וכן כתוב בשלום עם ב' בתחילה המורה על זמן פטירת האדם כנודע

עוד יאמר כי יעקב מבקש שהקב"ה ייתן לו כל צרכו כדי שלא יצטרך לבטוח בנדיבים על מנת שלא יכשל ח"ו באמונה בבני אדם אלא רק בקב"ה שהוא האלקים והוא הזן ומפרנס לכל ולכן אומר יעקב אם הקב"ה ייתן לי את כל צרכי ה' יהיה לי לאלקים שלא ח"ו אבטח בנדיבים